

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้นำทางการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองถูกกล่าวถึงในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญสูงสุดที่ทำให้เกิดความเลื่อมและความเจริญของสังคม ในยุคโลกาภิวัตน์อย่างปัจจุบันเกิดกระแสการแสวงหาผู้นำที่พึงประสงค์ทั้งในโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ในตะวันออกกลางมีผู้นำทางการเมืองของหลายประเทศที่ปกครองมายาวนานโดยไม่เตรียมการลงจากตำแหน่งประชาชนประสบความลำบากด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีการประท้วง การถามหาความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งดังกล่าว และเมื่อกล่าวโดยภาพรวมถึงระบบการเมืองในโลกปัจจุบัน พุทธทาสภิกขุได้ปรารภว่าทำอย่างไรให้โลกนี้มีการเมืองระบบธรรมะและท่านได้บอกอุปสรรคโดยจำแนกออกเป็นหัวข้อย่อยคือ คนไม่เข้าใจว่าการเมืองคือธรรมะ คนทั่วไปเห็นว่าการเมืองกับธรรมะเข้ากันไม่ได้ คนต้องการประโยชน์ตนก่อนสันติภาพหรือสันติสุข คนต้องการแต่ความสุขทางวัตถุหรือทางรูปธรรม มีความรู้สึกตรงกันหมดว่าสันติภาพคือโลกอยู่ได้อำนาจของเขา นักการเมืองถือหลักประโยชน์ตนหรือประเทศเป็นอันเดียวกัน หลักกรรมใดขัดผลประโยชน์เขาก็จะเพิกทิ้งไป นักการเมืองที่ไม่ประกอบด้วยธรรมครองโลกอยู่ เกิดคนประเภทนายทุนเพราะเป็นทาสเงิน โรคบูชาเงินเกิดขึ้นจึงเกิดโรคคอร์รัปชัน มีการคุมพวกเพื่อครองเมืองเป็นสมณนิยม(แพชั่น) ถือกันว่าสามารถใช้อำนาจได้นั้นคือธรรม การศึกษาตกเป็นทาสของการแสวงหาประโยชน์ทางเนื้อหนัง ไม่มีใครยอมรับว่าเกิดมาเพื่อรับใช้พระเจ้า จิตจึงเปลี่ยนมุ่งแต่ กิน กาม เกียรติ เมื่อแยกตนจากธรรมก็เหยียดศาสนา ความต้องการทางการเมืองอยู่เหนือเหตุผลใดๆ การเมืองยุคนี้อยู่ใต้ฝ่าเท้าของกิเลสการเมืองของประเทศเล็กเป็นสุนัขรับใช้ประเทศใหญ่ ระบบประชาธิปไตยก็เกิดปัญหา โลกนี้มีแต่ประชาธิปไตยกอบโกย ไม่มีเมตตากรุณา^๑ จากปัญหาย่อยที่ผ่านมาเราจึงต้องทบทวนบุคคลที่ถูกเรียกว่า ผู้นำทางการเมือง เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันคำปรารภของพุทธทาสภิกขุ

แม้ในโลกปัจจุบันที่เรียกกันว่ายุคโลกาภิวัตน์ก็ยังประสบเหตุวิกฤตอย่างร้ายแรงต่อชีวิตของผู้คนเกือบทั้งประเทศเช่นที่ประเทศอาร์เจนตินา วิกฤติทางเศรษฐกิจในอาร์เจนตินาคือ ไฮเวย์ การประปา การไฟฟ้า โรงกลั่น การรถไฟ เหมือง แหล่งน้ำมันและแก๊ส

^๑ ดูรายละเอียดใน พุทธทาส ภิกขุ, **ธรรมะกับการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๓,

ธรรมชาติ ฯลฯ ถูกแปรรูปขายให้บริษัทต่างชาติและกลุ่มทุนใหญ่ในประเทศทำให้ประชากรร้อยละ ๔๔ กลายเป็นคนตกงาน ห้างค้าปลีกยักษ์คาร์ฟูร์มีสาขามากถึง ๓๗๗ แห่ง ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยปิดร้านตนเองเกือบหมด กลายเป็นคนตกงาน การคอร์รัปชั่นที่มาพร้อมกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในหมื่นการเมือง การตกงาน ความอดอยาก ค่าบริการสาธารณสุขบิดเบือน เงินเดือนและเงินเกษียณอายุถูกตัดหรือถูกลด จากวิกฤตเศรษฐกิจ จึงกลายเป็นวิกฤตในชีวิตของคนเกือบทั้งประเทศ^๐

ในแนวคิดแบบพระพุทธศาสนาแม้พระพุทธองค์จะไม่ตรัสระบบการปกครองไว้อย่างเลือกข้างประชาธิปไตยหรือสังคมนิยมอย่างเด่นชัด แต่ดูเหมือนพระพุทธองค์เข้าใจความเปลี่ยนแปลงจึงทรงสอนเน้นไปที่ตัวผู้ปกครองเพื่อสร้างความสมดุลให้กับการปกครองในระบบนั้น จะเห็นได้ว่าคำสอนที่มีให้ตัวนักปกครองคือผู้นำทางการเมืองนั้นชัดเจนที่สุด เช่นในอัมมิกสูตรกล่าวถึงว่า ถ้าผู้นำทางการเมืองเปี่ยมคุณธรรม ดินฟ้าอากาศจะเหมาะสม พืชพันธุ์ธัญญาหารก็จะเหมาะสมตาม ทำให้ผู้คนมีความสุขถ้วนหน้า แต่หากผู้นำทางการเมืองไม่ตั้งอยู่ในคุณธรรม จะส่งผลกระทบไปทั่วโลกนี้ คือ

“ ภิกษุทั้งหลาย ในเวลาที่พระราชาเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้พวกข้าราชการ ก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพวกข้าราชการไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้พราหมณ์และคฤหบดีก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้ชาวนิคมและชาวชนบท ก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อชาวนิคมและชาวชนบทไม่ตั้งอยู่ในธรรม พระจันทร์และพระอาทิตย์ย่อมโคจรไม่สม่ำเสมอ เมื่อพระจันทร์และพระอาทิตย์ โคจรไม่สม่ำเสมอ หมู่ดาวนักษัตรก็ย่อมโคจรไม่สม่ำเสมอ เมื่อคืนและวัน โคจรไม่สม่ำเสมอ เดือนหนึ่งและกึ่งเดือนก็โคจรไม่สม่ำเสมอ เมื่อเดือนหนึ่งและกึ่งเดือน โคจรไม่สม่ำเสมอ ฤดูและปีก็ย่อมโคจรไม่สม่ำเสมอ เมื่อฤดูและปีโคจรไม่สม่ำเสมอ ลมย่อมพัดไม่สม่ำเสมอ เมื่อลมพัดไม่สม่ำเสมอ ลมก็เดินผิดทางไม่สม่ำเสมอ ย่อมพัดเวียนไป เมื่อลมเดินผิดทางไม่สม่ำเสมอพัดเวียนไป เทวดาย่อมกำเริบ เมื่อเทวดากำเริบ ฝนย่อมไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าทั้งหลายก็สุกไม่เสมอกัน ภิกษุทั้งหลาย มนุษย์ผู้บริโภคข้าว กล้าที่สุกไม่เสมอกัน ย่อมเป็นผู้มีอายุสั้น มีผิวพรรณไม่ดี มีกำลังไม่ดี มีความเจ็บป่วยมาก”^๐

^๐ กมล กมลตระกูล, *อย่าร้องให้ตามอาร์เจนตินา* (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๕.

^๐ คุรยละเอียดใน *อง.จตุกก.(บาลี)* ๒๑/๗๐/๘๕-๘๖, *อง.จตุกก.(ไทย)* ๒๑/๗๐/๑๑๔-๑๑๖

ในพระธรรมบทมีนิทานเปรียบเทียบถึงกับว่า

“ชาวพระนคร เมื่อแสงอรุณไม่ขึ้นอยู่ ก็พากันไปสู่ประตูพระราชวัง แล้วกราบทูลพิโรธว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ เมื่อพระองค์ทรงครองราชย์สมบัติอยู่, แสงอรุณไม่ขึ้น, ขอพระองค์จงทรงพระกรุณาโปรดให้ แสงอรุณขึ้น เพื่อข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด.” พระราชาทรงพิจารณาจริยาอนุวัตร มีกายกรรมเป็นต้นของพระองค์ มิได้ทรงเห็นการอันไม่สมควรอะไรๆ จึงทรงพระดำริว่า “เหตุอะไรหนอแล?” ดังนี้ ทรงระแวงว่า “ชะรอยจะเป็นความวิเวกของพวกบรรพชิต” ดังนี้แล้ว จึงตรัสถามว่า “พวกบรรพชิตในพระนครนี้มีอยู่บ้างหรือ?”^๐

ผู้วิจัยจึงตระหนักตามข้อความข้างต้นในธรรมบทแล้วค้นคว้าและวิเคราะห์เชิงลึกในพระไตรปิฎกทั้งหมด พบว่ามีปรากฏชัดเจนในพระสูตรต้นตอปิฎก ที่มคทาย มีสี่พระสูตรที่กล่าวถึงเรื่องเล่าเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยตรง คือใน”อัครคณฺณสูตร”กล่าวถึงการเกิดขึ้นของผู้นำ วิธีการเลือกผู้นำครั้งแรกพร้อมด้วยหน้าที่และสิทธิของผู้นำ”^๐ “จักรกวัตติสูตร”กล่าวถึงยุคที่สังคมเจริญจนกระทั่งเสื่อมลงแล้วกลับเจริญขึ้นได้อีก”^{*} และ”กฏทนต์สูตร”ที่กล่าวถึงวิธีบริหารบ้านเมืองโดยเปลี่ยนจากยุคเสื่อมให้เป็นยุคเจริญ และการปรับตัวปรับใจของผู้นำในยุคที่คนเสื่อมจากคุณธรรม”^๑ ส่วนในมหาสุทฺธสสนสูตร กล่าวคล้ายกับในจักรกวัตติสูตร หากแต่พระพุทฺธองค์ทรงเน้นถึงว่า “ความพรั่งพร้อมทางวัตถุจะมีมากสักปานใด วันหนึ่งก็ต้องจากสิ่งเหล่านั้นไป และในขณะที่พระองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่ามหาสุทฺธสสนะ พระองค์ทรงคุณธรรมพรั่งพร้อม สั่งสอนศีลห้า และทรงเจริญฌานหนึ่งถึงฌานสี่อยู่เป็นประจำ ทำกาลแล้วเกิดในพรหมโลก”^๒

“ในอัครคณฺณสูตรกล่าวถึงการกำเนิดโลกและจักรวาล และกล่าวถึงทรัพยากรธรรมชาติอันประณีตที่หายไปและกลายเป็นของหายาบขึ้นเช่นจากง้วนดินก็หายาบขึ้นจนกลายเป็นข้าวสาลี และ

^๐ ดูรายละเอียดใน พ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๓๓

^๑ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๑๑๑-๑๔๐/๖๘-๘๔, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/ ๑๑๑-๑๔๐/ ๘๓-๑๐๒.

^{*} ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๘๐-๑๑๐/๔๙-๖๗, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/ ๘๐-๑๑๐/๕๙-๘๒.

^๑ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๗-๑๕๐, ที.ปา.(ไทย) ๙/๓๒๓-๓๕๘/ ๑๒๕-๑๕๐.

^๒ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๐/๒๔๑-๒๗๒/๑๘๑-๒๐๔, ที.ปา.(ไทย) ๑๐/๒๔๑-๒๗๒/๑๔๘-๑๗๑.

ต้องมีผู้นำเพื่อการแบ่งนาข้าวสาละ และตัดสินปัญหาของมนุษย์ในสมัยต้นกับ^๖ ขอให้สังเกตว่าการเหยียดผิวพรรณเป็นเหตุให้เกิดมานะแข่งดีทำให้อาหารละเอียดกลายเป็นอาหารที่หยาบขึ้นนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยยังไม่มีผู้นำ ชวนให้พิจารณา ถ้าเราเพ่งโทษทุกอย่างไปที่ผู้นำ เป็นการยุติธรรมกับคนที่ทำหน้าที่ผู้นำแล้วหรือ แรงจูงใจในการรับทำหน้าที่ผู้นำคืออะไร จะรักษาแรงจูงใจนั้นไว้ได้อย่างไร การที่ผู้นำในสมัยต้นกับทำหน้าที่ได้ถูกต้องน่าพอใจโดยทรงคุณธรรมของนักปกครอง แต่เหตุใดผู้นำในสมัยต่อมาจึงละเมิดต่อหน้าที่และขาดคุณธรรมของนักปกครอง

ในจักรกวัตติสูตร มีประเด็นสำคัญที่ควรทราบอยู่หลายประการ และมีประเด็นหลักคือ

ผู้นำที่ขาดความพร้อมหรือขาดคุณธรรมของผู้นำเป็นตัวสร้างเงื่อนไขให้เกิดความเสื่อมศีลธรรม คือ ความมีคุณธรรมของผู้นำที่ปรากฏในจักรกวัตติสูตรว่าคุณธรรมทำให้มีจักรแก้วเกิดขึ้น เมื่อจักรแก้วเคลื่อนจากที่ก็ถึงเวลาลงจากอำนาจการปกครอง และจักรแก้วนั้นมอบให้กันจากพ่อสู่ลูกไม่ได้ ต้องบำเพ็ญให้เกิดมีเอง และเมื่อถึงที่สุดพระราชาฝ่ายโลกก็จะเข้าสู่หนทางธรรมเสมอไป แต่เพราะพระราชของคฤที่แปด ไม่นำพาถึงการอันตรธานไปของจักรแก้ว ปกครองตามใจตนเอง ทำให้มีคนยากจนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อเขาขโมยก็ให้ทรัพย์ไปเลี้ยงชีพ พอคนอื่นจนอีกก็ทำเช่นนั้น เลยเกรงว่าทุกคนที่ยากจนจะทำเช่นนั้นก็เลยให้ประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ ความเสื่อมศีลธรรมของมนุษย์จึงเกิดขึ้นเพราะมีผู้นำขาดคุณธรรมเป็นเงื่อนไขหรือเป็นจุดเริ่มต้นของเหตุปัจจัย^๗

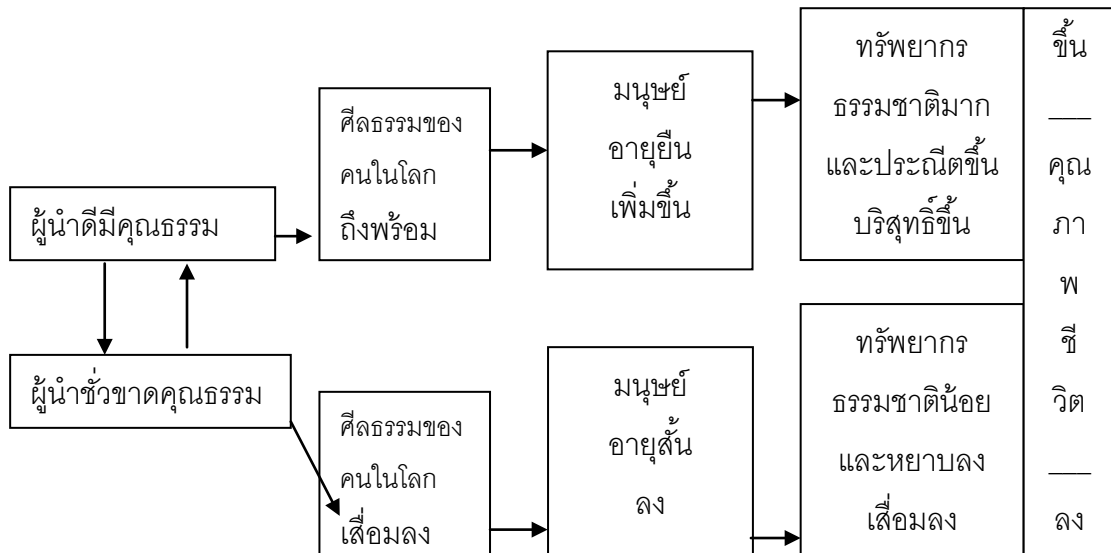
โดยคนไทยที่เป็น ชาวบ้านตามปกติมีเรื่องเล่าสู่กันฟังว่าอายุมนุษย์สามารถลดลงได้จนเหลือเพียง ๑๐ ปีในอนาคต เป็นที่กล่าวถึงกันทั้งในคนปกติธรรมดาและในสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียเช่นทวิตเตอร์และเฟซบุ๊ก เป็นต้น มักจะกล่าวถึงข้อความ ในจักรกวัตติสูตร ซึ่งพวกเราไม่เคยรู้มาก่อนว่าอายุมนุษย์จะขึ้นอยู่กับระดับศีลธรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่ในโลกและทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะมีความสัมพันธ์เนื่องอยู่กับอายุมนุษย์ คือทรัพยากรธรรมชาติ จะมีความประณีตในสมัยที่มนุษย์อายุยืน และทรัพยากรธรรมชาติมีความหยาบในสมัยที่มนุษย์มีอายุสั้น จึงกล่าวได้ว่า ระดับอายุมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติจึงขึ้นอยู่กับระดับศีลธรรมที่คนส่วนใหญ่ในโลกมีอยู่ นั่นหมายความว่า ถ้าระดับความมีศีลธรรมของชาวโลกเพิ่มขึ้น อายุมนุษย์ก็จะเพิ่มขึ้น และมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และประณีตขึ้น แต่ในทางกลับกัน หากระดับความมีศีลธรรม

^๖ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๑/ ๑๑๑-๑๔๐/๖๔-๘๔, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/ ๑๑๑-๑๔๐/ ๘๓-๑๐๒.

^๗ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๘๐-๑๑๐/๔๙-๖๗, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/ ๘๐-๑๑๐/ ๕๙-๘๒.

ของมนุษย์ส่วนใหญ่ในโลกลดลง อายุมนุษย์ก็จะลดลง ทรัพยากรธรรมชาติก็จะหายาบหรือมีคุณภาพด้อยลงและมีน้อยลง และความเลื่อมใสศรัทธาของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะมีผู้นำขาดคุณธรรม เป็นเงื่อนไขหรือเป็นจุดเริ่มต้นของเหตุปัจจัย

ภาพที่ ๑ ความสัมพันธ์ของผู้นำแบบจ๊กกั้วตติสูตร

ใน”กฎทนต์สูตร”ที่กล่าวถึงคุณธรรมของผู้นำ และวิธีบริหารบ้านเมืองโดยเปลี่ยนจากยุคเสื่อมให้เป็นยุคเจริญ”^{๐๐} แสดงถึงว่าสังคมไม่จำเป็นต้องเสื่อมเสมอไป จึงทำให้ทราบได้ว่า เรื่องเล่าในจ๊กกั้วตติสูตรข้างต้นนั้นมิใช่คำพยากรณ์อนาคตของโลก หากแต่พระพุทโธองค์ทรงเน้นให้เห็นชัดเจนว่าภาวะผู้นำทางการเมืองการปกครองนั้นมีความสำคัญมากที่สุด กฎทนต์สูตรนี้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจมากเป็นพิเศษ เพราะเมื่อจะพัฒนาสังคม จำเป็นต้องทำให้ประชาชนมีอยู่มีกินอย่างเพียงพอเสียก่อน

ในชาดกจำนวน ๕๔๗ เรื่อง คืออดีตชาติที่ผ่านมาของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ให้เราตระหนักถึงลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นเกิดเป็นคนหรือสัตว์ พระพุทโธองค์จะบำเพ็ญความดีเพิ่มเสมอในทุกชาติ ทั้งในขณะเป็นอนิยตโพธิสัตว์และนิยตโพธิสัตว์เช่น “เมื่อเสวยพระชาติเป็นพญาวานรได้สละชีวิตเพื่อความปลอดภัยของปาวารเป็นต้น”^{๐๐} แม้ว่าในบางชาติพระองค์จะ

^{๐๐} ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(บาลี) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๗-๑๕๐, ที.ปา.(ไทย) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๕-๑๕๐.

^{๐๐} ดูรายละเอียดใน ขุ.ชา.(บาลี) ๒๗/๘๓-๘๙/๑๗๓, ขุ.ชา.(ไทย) ๒๗/ ๘๓-๘๙/๒๗๐-๒๗๑.

ปฏิเสธไม่ยอมเป็นผู้นำอย่างจริงจังเช่น ขณะเสวยพระชาติเป็นพระเตมียีโป้ “ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีย่างแน่วแน่มั่นในชาตินี้ โดยยอมสร้างเป็นพระราชโอรสผู้ไปไม่รับรู้สิ่งรอบตัว เพื่อประสงค์จะออกบวชมากกว่าการครองราชย์บัลลังก์ตามแบบพระราชบิดา”^{๐๐} แต่นั่นก็กลับแสดงถึงแบบอย่างของผู้นำอีกอย่างหนึ่งคือทรงเห็นชัดด้วยพระองค์เองว่า การเป็นผู้นำทางการเมืองเสี่ยงต่อการทำบาปมากกว่าคนปกติ เมื่อสั่งการณหรือกระทำผิดพลาด ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจจะมีมากทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา จึงประสงค์จะออกบวชอย่างแรงกล้า ไว้ให้ผู้คนหันมามองว่า การบวชปฏิบัติธรรมนั้น ดีกว่าการเป็นผู้นำทางโลก

ในพระธรรมบท มีลักษณะเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ มาประกอบหรือบอกที่มาของพระพุทธดำรัส แต่มีเรื่องภาวะผู้นำให้เราตระหนักอยู่เหมือนกัน เช่น เรื่อง”พระเจ้าพิมพิสารที่ปกครองแคว้นมคธ พระองค์เป็นผู้นำที่เป็นพระโสดาบันบุคคล จึงนับว่าเป็นผู้นำทางการเมืองวิสุทธิได้ แต่พระองค์ก็ปกครองบ้านเมืองไปตามปกติ เพียงแต่ประชาชนของแคว้นมคธได้ฟังธรรมและบรรลุธรรมมากขึ้น”^{๐๐} และแนวคิดและการกระทำบางอย่างเกี่ยวกับพระองค์ยังส่งผลต่อสังคมไทยปัจจุบันเช่น การกรวดน้ำย่อแบบพระเจ้าพิมพิสาร หรือตำนานเรื่องงานเดือนสิบหรืองานวันสารททางภาคใต้ของประเทศไทยมักจะปรารภถึงการทำบุญอุทิศให้ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้วก็ทำตามอย่างของพระองค์ แม้กระทั่งการสร้างวัดอุทิศแก่พระสงฆ์จากทิศทั้งสี่ก็ได้พื้นฐานคติมาจากพระองค์

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) นอกจากท่านจะได้นำเสนอเรื่องธัมมิกสังคมนิยมว่าเป็นการปกครองที่ดีที่สุดแล้ว ท่านยังได้เสนอเรื่องภาวะผู้นำที่ดีที่สุดซึ่งเราจะไม่ค่อยได้ฟังจากที่อื่นว่า นักการเมืองโพธิสัตว์เป็นนักการเมืองที่ดีที่สุด นักการเมืองเป็นปุชนียบุคคลเทียบเท่าพระอรหันต์เมื่อเขามีธรรมะ เป็นต้น ภาวะผู้นำทางการเมืองตามทัศนะของพุทธทาส ภิกขุจึงน่าสนใจมาก ชวนให้พิจารณา ภาวะผู้นำทางการเมืองตามทัศนะของพุทธทาส ภิกขุเป็นอย่างไร ในช่วงหลังของชีวิตท่านได้ปรารภว่า ”ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่จึงดีที่สุด เพราะถ้าประชาชนเป็นใหญ่อาจจะหมายถึงประชาชนบ้าบอก็ได้ แต่ที่ถูกต้องคือประโยชน์ของประชาชนทั้งหมดเป็นใหญ่”^{๐๐} และศิษย์ของท่านคืออุปาสการัญจน อินทรกำแหงได้ให้ความเห็นว่าระบอบ

^{๐๐} คุรยละเอียดใน พุ.ชา.(บาลี) ๒๘/๑-๑๒๒/๑๒๗-๑๓๘, พุ.ชา.(ไทย) ๒๘/๑-๑๒๒/

๑๘๓-๒๐๒.

^{๐๐} คุรยละเอียดใน พุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๗๘-๗๙.

^{๐๐} พุทธทาสภิกขุให้สัมภาษณ์เจมส์คัลด์ ปิ่นทอง ดูในเวปไซด์

ประชาธิปไตยแบบธัมมิกสังคมนิยมจะเป็นระบบที่สร้างคนดีและให้โอกาสแก่คนดี เราจะทำระบบนี้ให้เป็นจริงได้ด้วยความร่วมมือของสถาบันทั้ง ๔ คือ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว และสื่อมวลชน เนื่องจากคนดีกับระบบที่ดีเป็นปัจจัยสัมพันธ์กัน คนดีจะช่วยสร้างและรักษาระบบที่ดี และระบบที่ดีก็จะช่วยสร้างคนดี สันนิษฐานคนดี^{๐๙}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงผู้นำไว้อย่างชัดเจนที่สุดว่า

ผู้นำคือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน อยู่ร่วมกันหรือทำการร่วมกัน ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งงาม โดยถูกต้องตามธรรม ความเป็นกัลยาณมิตรคือ ลักษณะเด่นของความเป็นผู้นำ ธรรมของกัลยาณมิตรมี ๗ ประการ ผู้นำพัฒนาความ ต้องการของคน ด้วยการรู้ทั้ง ๗ ด้านคือสัปปริสธรรม ๗ ประการ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้จักตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล รวมความแล้ว ๑. ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างได้ ๒. ต้องมีกัลยาณมิตร หาที่ปรึกษาและผู้ร่วมงานที่ดีแสวงหาปัญญาเพิ่มเติมอยู่เสมอ ๓. ต้องเป็นคนไม่ประมาท ๔. ต้องเป็นคนเข้มแข็ง วางตัวเป็นหลักได้ เช่นไม่หวั่นไหวตามเสียง ชูเสียงแคะไค้เป็นต้น ๕. ต้องทำได้ และช่วยให้คนอื่นทำได้ในสิ่งที่ต้องการจะทำ ๖. สายตากว้างไกล สรุปด้วยคำว่า มองกว้าง คิดไกล และไฝสูง ท่านผู้นำเมื่อนำได้ดี ก็จะเป็นที่พึ่ง ของคนอื่น เป็นที่พึ่งของหมู่ชน จนกระทั่งเป็นที่พึ่งของมวลมนุษยชาติต่อไป^{๐๑๐}

เมื่อผู้วิจัยลองเอาผู้นำทางการเมืองไทยที่ปรากฏผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ค เป็นตัวตั้งคือพิจารณาผู้นำทางการเมืองไทยโดยหลักอริยสัจสี่คือปัญหาเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองไทยเป็นทุกขสัจ สาเหตุของปัญหาเป็นสมุทัยสัจ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์เป็นนิโรธสัจ และแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการเมืองก็เป็นมรรคสัจ และประยุกต์แนวคิดเพื่อพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในพุทธศาสนาเถรวาทอันมีอิทธิพลต่อทัศนะของพุทธศาสนิกชนและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ว่าจะพัฒนาผู้นำทางการเมืองกันอย่างไร จึงต้องคำนึงถึงทั้งการสร้างหรือพัฒนาคนดีและสร้างหรือพัฒนาระบบที่ดีควบคู่กันไป เมื่อนำรูปแบบผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในพระพุทธานุศาสนเถรวาทมาพัฒนาผู้นำทางการเมืองไทยในมุมมองทางรัฐศาสตร์การเมืองที่จะสร้างและรักษาคนดีกับระบบที่ดีไว้ และคาดการณ์ถึงอุปสรรคและโอกาสของการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในสังคมไทย “การพัฒนาผู้นำทางการเมืองนี้มีใช้พัฒนาเพราะสิ่งที่มีอยู่

^{๐๙} ดูรายละเอียดใน พุทธทาส ภิกขุ, **ธัมมิกสังคมนิยม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสิทธิโชค ศรีเจริญทนายความ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๘-๑๖๗.

^{๐๑๐} ดูรายละเอียดใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ** (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๓๒.

ไม่ดีหรือน่าเบื่อหน่าย แต่เป็นการพัฒนาเพราะสิ่งนี้เคยเป็นสิ่งที่น่าพอใจมาแต่เดิม แต่มีบางอย่างมาคลาดเคลื่อนไปจากจุดเดิมของนักปกครองที่ดี”^{๐๖} จึงพัฒนาเพื่อให้กลับมาสู่จุดเดิม แต่ด้วยสถานการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์นี้มีความซับซ้อนของปัญหาเพิ่มขึ้น ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์จึงต้องทำงานหนักมากขึ้น เจออุปสรรคเพิ่มมากขึ้น การกลับมาที่จุดเดิม จึงไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสังคมของประเทศนั้นอีกต่อไป การเรียนรู้แนวคิดของนักปราชญ์ร่วมสมัยคือ พุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ทั้งสองท่านนี้ มีแนวคิดเพื่อให้เกิดมีผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์นี้อย่างจริงจัง อาจจะทำให้เราเห็นทั้งความจำเป็นต้องมีผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ เห็นอุปสรรคและโอกาสในการมีผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ เกิดขึ้นจริงจริง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามหาคำตอบว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในแนวคิดและทฤษฎีตะวันตกและตะวันออกและในพระไตรปิฎกหรือในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร ผู้นำทางการเมือง ที่พึงประสงค์ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นอย่างไร และแนวทาง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในสังคมไทยเป็นอย่างไร อะไรคืออุปสรรคและอะไรคือโอกาสของ การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองของสังคมไทย อันจักเป็นแบบอย่างที่ดี และใช้กันได้ทั่วโลกต่อไป

^{๐๖} ดุราลัยละเอียดใน จํานงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๖-๑๑๗.

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดคุณลักษณะ ผู้นำทางการเมือง ที่พึงประสงค์ในแบบตะวันตก และตะวันออก

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดคุณลักษณะ ผู้นำทางการเมือง ที่พึงประสงค์ใน พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง ที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองพึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตาม แนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท”นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่ง ที่จะศึกษาความหมายและที่มาของผู้นำทางการเมืองใน แนวคิดและทฤษฎีตะวันตกและตะวันออกโดยศึกษาเพียงแนวคิดของนักปรัชญาร่วมสมัยกับพระ พุทธองค์คือเพลโต อริสโตเติล เหลาจี้อ์ และขงจื้อ และในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) โดยมีขั้นตอนคือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) ขั้นปฐมภูมิ คือ คัมภีร์ พระไตรปิฎก และขั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา และหนังสือ วิทยานิพนธ์ และเอกสารวิชาการที่ เกี่ยวข้องกับแนวคิดตะวันตก ตะวันออกและพระพุทธศาสนา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรหรือผู้ให้ข้อมูลหลักคือการสัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ด้านรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ จำนวน ๘ รูป/คน มีรายนามดังนี้ ฝ่ายพระสงฆ์คือ พระธรรม กิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช , ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต),พระเทพวิสุทธิกวี(เกษม สบุญโต ป.ธ.๙) พระเทพ ญาณมวงค (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ. ๖)พระไพศาล วิสาโล,พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ฝ่ายคฤหัสถ์คือ ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ศ.ปรีชา ช้างขวัญยืน, ศ.ดร สมภาร พรหมทา,

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ ถึงเดือน ตุลาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕

๑.๕ ปัญหาที่ต้องการทราบ

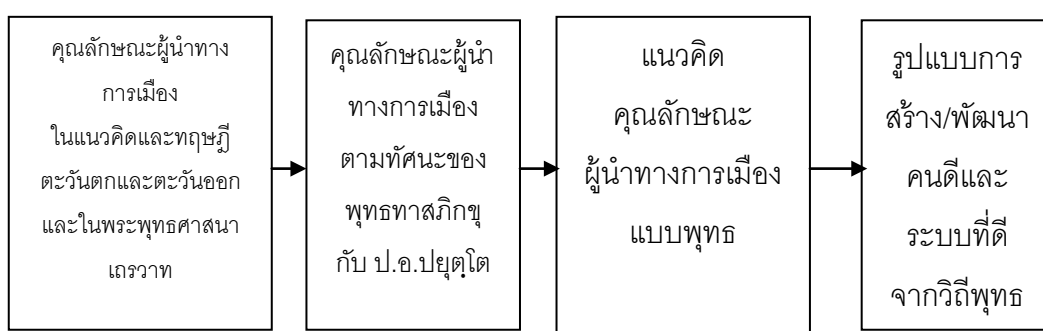
๑.๕.๑ แนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในแบบตะวันตกและตะวันออกเป็นอย่างไร

๑.๕.๒ คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๕.๓ รูปแบบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

จากประเด็นปัญหาของการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการตั้งฐานการวิจัยดังนี้

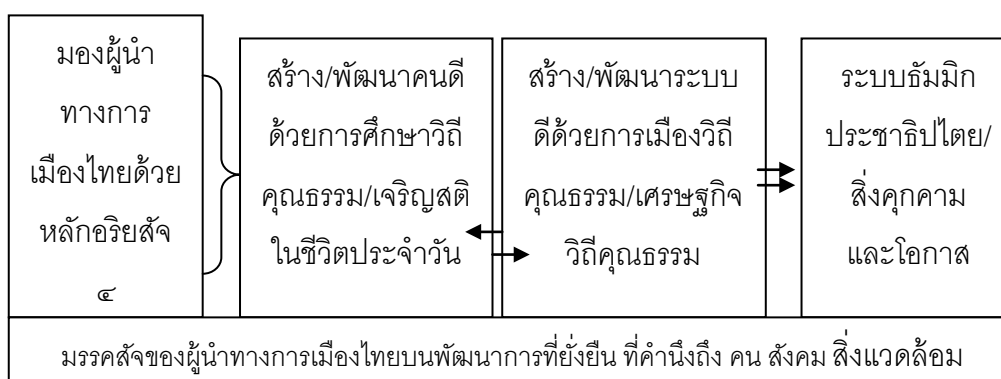
ภาพที่ ๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๕ ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักอริยสัจ ๔ เป็นกรอบ และใช้หลัก “พัฒนาการยั่งยืน” เป็นฐานในการศึกษาวิเคราะห์ นำมาพิจารณาความสัมพันธ์ และใช้ทฤษฎี SWOT เฉพาะส่วนที่คาดการณ์อุปสรรคและโอกาสดังจะเห็นได้จากกรอบแนวคิดทางทฤษฎี (Theoretical Framework) ดังนี้

ภาพที่ ๓ แสดงกรอบแนวคิดทางทฤษฎี

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นความดีหรือส่วนดีของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

ผู้นำทางการเมือง ที่พึงประสงค์ คือความเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองที่มีคุณธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และตามทัศนะของพุทธศาสนิกชน และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พร้อมด้วยนักปราชญ์แนวพุทธเท่านั้น

โลกาภิวัตน์ หมายถึง โลกในยุคปัจจุบันนี้ ที่การสื่อสารทั่วถึงโดยฉับพลัน โดยไม่สามารถปิดกั้นข้อมูลได้ และเป็นการสื่อสารสองทาง จนเหมือนกับว่าทุกคนเป็นนักข่าวได้ การค้นข้อมูลสามารถทำได้อย่างฉับพลัน

รูปแบบของผู้นำทางการเมือง วิถีพุทธ หมายถึง ส่วนที่วิเคราะห์ ออกมาจากพระไตรปิฎก โดยพิจารณา ๔ ประเด็น คือ บุคลิกภาพทางกาย ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมเมตตาธรรม และปฏิภาณที่มีต่อสถานการณ์

รูปแบบการสร้างผู้นำทางการเมือง วิถีพุทธ หมายถึง ส่วนที่วิเคราะห์ถึงวิธีการสร้างคนที่ยังไม่ผู้นำทางการเมือง วิถีพุทธให้เป็นผู้นำทางการเมือง วิถีพุทธ และเป็นข้อปฏิบัติ โดยที่ในการสร้างคนดีก็มุ่งหมายเอาเพียงการศึกษาเชิงคุณธรรมหรือการศึกษาวีถีพุทธและการ

เจริญสติอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันเท่านั้น และในการสร้างระบบที่ดีก็มุ่งหมายเอาเฉพาะด้านการเมืองกับด้านเศรษฐกิจเท่านั้น

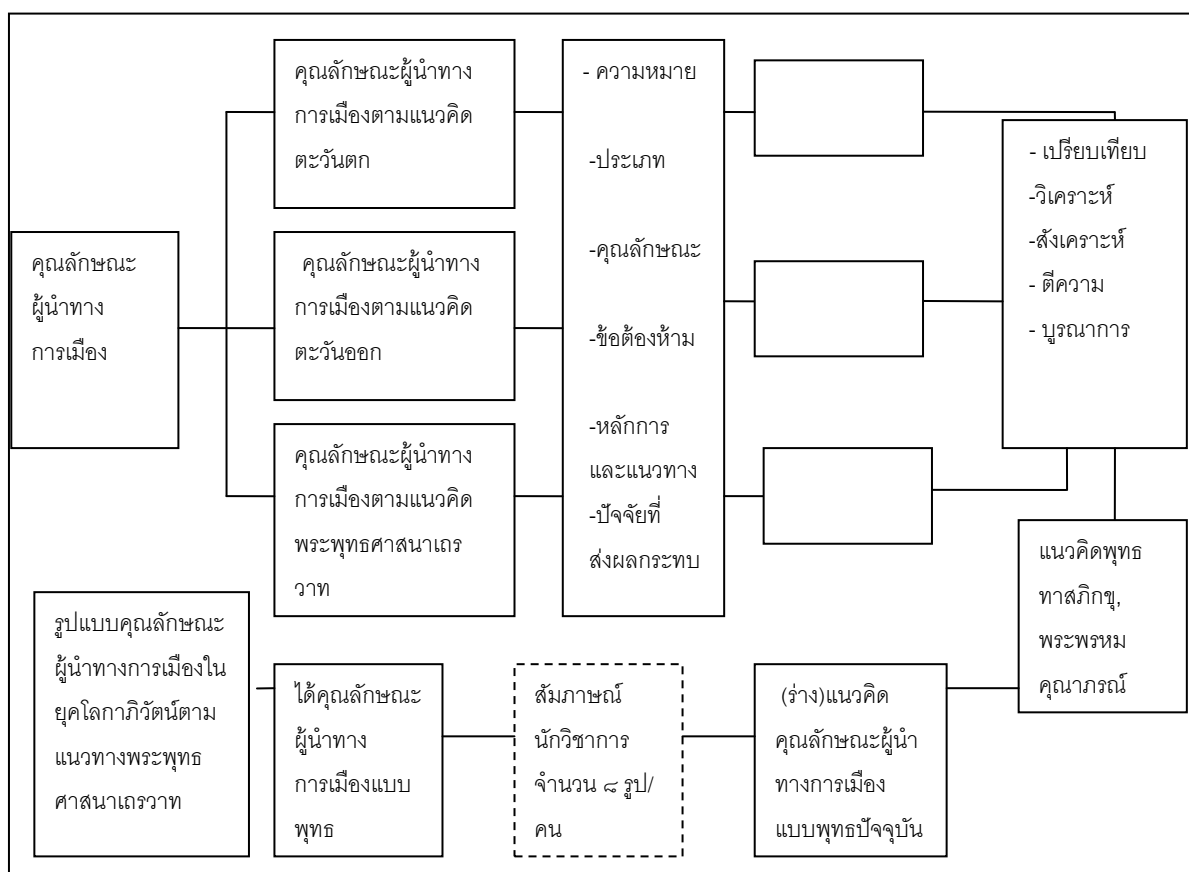
พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึงนิกายหนึ่งของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีข้อแตกต่างจากมหายาน เถรวาทรุ่งเรืองอยู่ในไทย ศรีลังกา พม่า ลาว กัมพูชา ส่วนมหายาน เจริญในจีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม แต่ก็เหมือนนกที่มีสองปีก มิได้ทะเลาะกันเพราะความแตกต่างแต่อย่างใดไม่ เถรวาทรักษารูปแบบเดิมแบบสมัยพุทธกาลไว้ได้มากกว่า มหายานมีการประยุกต์ไปมากทั้งด้านความเชื่อและข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก วรรณกรรมพุทธศาสนาในอดีต(Documentary Research)

ฉะนั้น ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ” ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔ แสดงขั้นตอนในการวิจัย

ในเบื้องต้นมีวิธีการศึกษาดังนี้

วิธีการในการศึกษาในขั้นแนวคิดและทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือพระไตรปิฎก และ

จากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือส่วนที่เป็นอรรถกถา ฎีกา พร้อมทั้งเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

- (๑) ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- (๒) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- (๓) สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- (๔) หอสมุดแห่งชาติ
- (๕) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร
- (๖) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย
- (๗) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์จังหวัดสงขลา
- (๘) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในวิธีการวิเคราะห์มีขั้นตอนดังนี้

๑. การศึกษาวิเคราะห์ในขั้นของการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ จำแนกออกตามกรอบแห่งความสัมพันธ์เป็นหลักแล้ว อธิบายขยายนัยจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือพระไตรปิฎก และจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือส่วนที่เป็นอรรถกถา ฎีกา พร้อมทั้งเอกสาร อินเทอร์เน็ต บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการอธิบายเพิ่มเติม ในกรณีที่จะเห็นว่าจะต้องมีการอธิบาย และขยายความให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒. สัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ จำนวน ๘ รูป/คน

๑.๘ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลที่เป็นหลักฐานจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์พิเศษเป็นลำดับ นอกจากนี้ มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง คุณลักษณะ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังต่อไปนี้

๑.๘.๑ หนังสือ

ผู้วิจัยเห็นว่า หนังสือในฐานะเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้นมี ๒ แบบ หนังสือที่เขียนโดยนักปราชญ์ชาวพุทธ กับหนังสือที่เขียนมาจากการงานวิจัยเช่นงานของศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ จะกล่าวไปตามลำดับ

๑.๘.๑.๑ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) กล่าวว่าจุดเริ่มของปัจจุสมุปบาทแห่งมิลลัญญีสถิตันตรก็ปออยู่ที่พระราชามีการกระทำให้เกิดทุกข์แก่คนไม่มีทุกข์ ความยากจนขัดสนจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางแรงกล้า และเสริมว่า “คำว่า ราชา หมายถึงชนชั้นปกครอง ในสมัยที่พระไตรปิฎกกล่าวว่ามนุษย์มีอายุขัยแปดหมื่นปี เป็นการคำนวณเทียบส่วนความต้องการของกิเลสกับความเป็นอยู่ของมนุษย์”^{๐U}

โลกพระศรีอารียะเมตไตรย จะมาถึงข้างหน้านั้นมันตรงกันข้ามกับมิลลัญญี ฝ่ายพุทธเราก็มีหวัง เรียกว่าโลกพระศรีอารียะ ฝ่ายยิว ฝ่ายคริสต์นั้นก็เรียกว่า Messiah ฝ่ายฮินดู ฝ่ายพราหมณ์ก็มีเรียกว่ากัลกิ เมื่อไรพระเจ้ากัลกิจะมา ก็เหมือนกับพระศรีอารียะเมตไตรยจะมา ในระยะนี้มีแต่ความเมตตา เมตไตรย ศรีอารียะเมตไตรย เมตไตรยนี้แปลว่าประกอบอยู่ด้วยความเป็นมิตร เมตตะมาจากคำว่า มิตร ประกอบคำเป็นเมตตะมันมาจากคำว่ามิตร มิตรเมตไตรย เมตไตรย ประกอบอยู่ด้วยความเป็นมิตร ศรีอารียะอย่างประเสริฐที่สุด มีแต่ความรักผู้อื่น ไม่มีใครเห็นแก่ตัว พบปะกันเข้าก็จะถามว่า “จะให้ทำอะไร จะให้ช่วยอย่างไร? ” เดินไปที่ไหนก็พบแต่คนที่ถามว่า “จะให้ช่วยทำอะไร จะให้ทำอะไร? ” เราขาดศีลธรรม สิ่งที่จะทำให้สันติสุข สันติภาพ คำว่า สี-ล แปลว่า ประติความหมายเดียวกันกับสันติ สันติก็คือความสงบสุข เพราะว่ามันประติ ถ้ามันมีความประติ มันก็มีสันติ คือความสงบสุข เดียวนี้ไม่มีศีลธรรมก็สร้างสิ่งตรงกันข้าม คือความวุ่นวายเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตน พุทธบริษัทที่เคารพความเป็นพุทธบริษัท หรือว่าย้ายยืนในเกียรติของความเป็นพุทธบริษัท จะดิ้นรนต่อสู้ เพื่อให้สังคมนี้เกิดความรู้สึกที่เป็นศีลธรรมคือความรักผู้อื่น จึงจะชื่อว่าเป็นสังคมชาวพุทธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานที่แท้จริง^{๐N}

๑.๘.๑.๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาของสังคมว่า

ญาติมิตรร่วมโลกทั้งหลายควรมีจริยธรรมเชิงบวกมาแทนจริยธรรมเชิงลบ เพราะจริยธรรมเชิงบวกอยู่บนฐานแห่งการพัฒนาตัวเอง จบลงด้วยเมตตากรุณา แต่จริยธรรม

^{๐U} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), **สันติภาพของโลก**, (ไชยา : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๑), หน้า ๙๘.

^{๐N} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), **ฟ้าสาบทางสังคม**, (ไชยา : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๖), หน้า ๕๒.

เชิงลบอยู่บนฐานแห่งการป้องกันตัวเอง จบลงด้วยการประนีประนอมข้างนอกแต่ซ่อนหมอง
คับข้องจิตอยู่ภายใน หลักสิทธิมนุษยชนเป็นบัญญัติบนฐานจริยธรรมเชิงลบ^{๐๐}

เท่ากับท่านบอกเราว่า หากทุกคนถือสิทธิชีวิตจะอยู่กับจริยธรรมฝ่ายลบ แต่หากเอา
เมตตาการให้เพราะรักผู้อื่นมาใช้ เราจะอยู่กับจริยธรรมฝ่ายบวก และชาวพุทธจนกระทั่งชาวโลก
ควรมีจริยธรรมฝ่ายบวกจึงจะแก้ปัญหของศตวรรษหรือปัญหาในรอบร้อยปีนี้ได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงผู้นำไว้อย่างชัดเจนที่สุดว่า

ผู้นำคือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน อยู่ร่วมกันหรือทำการร่วมกัน
ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม โดยถูกต้องตามธรรม ความเป็นกัลยาณมิตรคือ
ลักษณะเด่นของความเป็นผู้นำ ธรรมของกัลยาณมิตรมี ๗ ประการ ผู้นำพัฒนาความ
ต้องการของคน ด้วยการรู้ทั้ง ๗ ด้านคือสัปปริสธรรม ๗ ประการ รู้หลักการ รู้จุดหมาย
รู้จักตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล รวมความแล้ว ๑. ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างได้
๒. ต้องมีกัลยาณมิตร หาที่ปรึกษาและผู้ร่วมงานที่ดีแสวงหาปัญญาเพิ่มเติมอยู่เสมอ ๓.
ต้องเป็นคนไม่ประมาท ๔. ต้องเป็นคนเข้มแข็ง วางตัวเป็นหลักได้ เช่นไม่หวั่นไหวตามเสียง
ซู่เสียงและคะคั่นเป็นต้น ๕. ต้องทำได้ และช่วยให้คนอื่นทำได้ในสิ่งที่ต้องการจะทำ ๖. สายตา
กว้างไกล สรุปด้วยคำว่า มองกว้าง คิดไกล และไฝ่สูง ท่านผู้นำเมื่อนำได้ดี ก็จะเป็นที่พึ่ง
ของคนอื่น เป็นที่พึ่งของหมู่ชน จนกระทั่งเป็นที่พึ่งของมวลมนุษยชาติต่อไป^{๐๐}

และหนังสือเล่มล่าสุดของท่าน คือ จารึกอโศก(ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์)รัฐศาสตร์แห่ง
ธรรมาธิปไตย ท่านกล่าวลงในรายละเอียดราวกับพยายามให้ธรรมวิชัยกลายมาเป็น ความจริง
อย่างน้อยก็ชัดเจนในความรู้สึกของผู้อื่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เริ่มจากการเปิด
เรื่องว่า

อังกฤษหรืออิฐินเปิดทางให้ย้อนไปดูอดีตอันตระการของชมพูทวีป จารึกอโศกนั้นสืบ
ประวัติดูแล้วสอดคล้องกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จารึกอโศกเป็นของแน่ชัดและเป็น
เกียรติประวัติของชาติอินเดีย อโศกมหาราช เมื่อตีจริงจึงยิ่งใหญ่จริง ทรงมีทรัพย์และ
อำนาจไว้รับใช้ธรรม ท่านจำแนกว่าอโศกธรรมคล้ายกับโพธิสัตว์ธรรม พระราชาสอนทฎฐ
ธรรม และพระจะสอนสูงกว่ำนั้ พระช่วยพัฒนาคน รัฐก็พัฒนาพลเมือง ธรรมราชาใช้

^{๐๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีแก้ปัญหเพื่อศตวรรษที่ ๒๑,
(กรุงเทพมหานคร : สถาบันศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๘-๕๓.

^{๐๐} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนา
ประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓-๓๔.

ธรรมวิชัยจากหลักการมาเป็นนโยบาย ให้ดูทั้งพุทธพจน์และมาอ่านธรรมโอองการ จะเห็นว่าการสอนประโยชน์ปัจจุบันคือมาตรวัดนักปกครอง เลิกบูชาัญหันไปแบ่งปัน แบ่งปันให้อยู่กันดี พร้อมทั้งจะพัฒนาในธรรม^{๐๐}

๑.๘.๑.๓ พระดื่บปลิว ราชูลเถระ ได้เขียนเรื่องพระพุทธรเจ้าสอนอะไรโดยเน้นว่า "พระพุทธรศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะสร้าง

๑. สังคมที่ประณามการใช้กำลังต่อสู้กันเพื่อช่วงชิงอำนาจ
๒. สังคมที่มีแต่ความสงบและสันติ ปราศจากการชิงดีชิงเด่นเพื่อเอาแพ้เอาชนะกัน
๓. สังคมที่ประณามการประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์อย่างรุนแรง
๔. สังคมที่ผู้ชนะตนเองได้รับการยกย่องและยอมรับนับถือมากกว่าผู้ที่ชนะคนอื่นเป็น

ด้านๆคนด้วยการทำสงครามทางทหารและสงครามทางเศรษฐกิจ

๕. สังคมที่ชนะความโกรธได้ด้วยความเมตตา และชนะความชั่วได้ด้วยความดี

๖. สังคมที่ความเป็นศัตรู ความอิจฉาริษยา ความพยาบาทและความโลภไม่เข้าไปแปดเปื้อนจิตใจมนุษย์

๗. สังคมที่ความเมตตากรุณาเป็นพลังขับเคลื่อนของการกระทำต่างๆ

๘. สังคมที่สรรพสิ่งอย่างน้อยก็สิ่งมีชีวิตได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ด้วยความเห็นอกเห็นใจ และด้วยความมีเมตตา

๙. สังคมที่ชีวิตมีแต่สันติ มีความสมัคสมานสามัคคี อยู่ในโลกของความมักน้อย

สันโดษทางวัตถุ มีจุดมุ่งเพื่อเป้าหมายสูงสุดและประเสริฐสุด คือการทำให้แจ้งซึ่งปรมัตถ์สัจจะ ได้แก่พระนิพพาน"^{๐๐}

๑.๘.๑.๔ พระมหาฤทธนา นรเชฏฐโฐ ได้เขียนเรื่องแนวคิดพระพุทธรศาสนาเพื่อสังคมในจักกวัตติสูตรพบว่าการปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ ทำให้มีที่พึ่งที่แท้จริง ผู้นำต้องประกอบด้วยจักกวัตติวัตร ๑๒ ประการ และบอกถึงความเสื่อมและความเจริญของคนและสังคมในทัศนะของพระพุทธรศาสนา อุปสัคต่อการแก้ปัญหาสังคมคือ ผู้นำขาดคณะทำงานช่วยกลั่นกรองปัญหา ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจพระราชทานทรัพย์สินให้แก่ผู้ลักขโมยทรัพย์สินของ

^{๐๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **จาริกอศิกมหาราช รัฐศาสตร์แห่ง**

ธรรมาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มลิธัมม, ๒๕๕๒), หน้า ๑-๑๘๕.

^{๐๐} พระดื่บปลิว ราชูลเถระ, **พระพุทธรเจ้าสอนอะไร**, แปลโดย รศ.ชูศักดิ์ ทัพย์เกสร และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘-๖๙.

ผู้อื่น ตั้งสมมติฐานต่อปัญหาผิดพลาด แก้ปัญหาด้วยการผ่อนปรนหรือรุนแรงเกินไป จึงทำให้เกิด
อกุศลธรรมตามมา^{๐๐}

๑.๘.๑.๕ ปรีชา ช้างขวัญยืน ได้กล่าวถึงว่าเมื่อวิเคราะห์คำสอนของพระพุทธเจ้าในส่วน
ที่เกี่ยวกับการเมืองแล้วพบว่าพระพุทธเจ้ามิได้ให้ความสำคัญแก่การปกครองระบบใดเป็นพิเศษ
ธรรมะนอกจากใช้กับการเมืองยังใช้กับกิจกรรมอื่นของมนุษย์ด้วย เช่นธรรมะของข้าราชการและ
ท่านวิเคราะห์การใช้ธรรมะกับกิจกรรมทางธุรกิจของเอกชนไว้อย่างลึกซึ้ง กล่าวโดยระบบแล้วพระ
พุทธองค์ยอมรับระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ มิใช่สังคมนิยม เป็นแต่อยากจะหาผู้ปกครองที่มีใจ
เมตตามาเจี่ยผลผลิต ระบบการเมืองของพระพุทธองค์ก็มีใช้ประชาธิปไตย แต่ค่อนข้างไปทาง
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพียงแต่อยากจะหาผู้ปกครองที่ไม่ใช้อำนาจแต่คำนึงถึงความสุขของ
ประชาชนเป็นที่ตั้ง และท่านกล่าวถึงความสำคัญแห่งธรรมราชาในสังคมไทยปัจจุบันว่า แม้ว่า
พระมหากษัตริย์ในฐานะเทวราชาจะเป็นเรื่องล้าสมัยไปแล้ว แต่ในฐานะธรรมราชานั้นยังมີ
ความสำคัญอยู่มาก เมื่อวางพระองค์ในทางการเมืองได้ถูกต้อง ประชาชนก็เคารพนับถือไม่
เปลี่ยนแปลง นี่เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพุทธ

ผู้ปกครองที่ดีต้องมีปัญญาและเข้าใจความจริง แสวงหาความจริง ใช้ปัญญาคิด
หาเหตุผลจนเข้าใจอย่างถูกต้อง ใช้ความรู้นั้นไปในทางที่ชอบธรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ได้
ปกครองและส่วนรวม มีความยุติธรรม และจิตใจที่ดีงาม คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
เป็นผู้ละความชั่วทั้งปวง ธรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในตัวบุคคลและในสังคมได้เมื่อถือ
ปรีชาแห่งการให้ คือทุกคนพยายามที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่นและเพื่อสังคม เอาประโยชน์
ตนแต่พอดีพอควร เท่าที่จำเป็น ที่เหลือเฉลี่ยให้แก่ผู้ขาดแคลน การให้นี้รวมทั้งการให้วัตถุ
สิ่งของ ให้โอกาส ให้มิตรภาพ ให้ภัย ให้ความเห็นอกเห็นใจ ให้ผลประโยชน์เป็นต้น
ปรีชาแห่งการให้นี้จะเกิดได้ก็ต้องละต้องลดความสำคัญของตนลง คือต้องเอาความละ
กิเลสมาเป็นทางดำเนินชีวิต^{๐*}

และในหนังสือ ธรรมรัฐ-ธรรมราชา ท่านได้วิเคราะห์คำว่าธรรมราชา ธรรมของธรรม
ราชา คัมภีร์ราชনীติของพราหมณ์ วิถีชีวิตดก กฎหมายตราสามดวง นโยบายแห่งธรรมรัฐ ลักษณะ

^{๐๐} พระมหาพุทธทาส นรเชฏฐ, แนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในจักรกัวัตติสูตร,
(กรุงเทพมหานคร : กองทุนพุทธศาสนศึกษา, ๒๕๕๓), หน้า ๖๘-๖๙.

^{๐*} ปรีชา ช้างขวัญยืน, วรรณคดีทางการเมืองของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร
: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑๓-๒๑๔.

การปกครองแบบธรรมรัฐ พระเจ้าอโคมหาราช เป็นต้นแบบแห่งธรรมราชา พระมหากษัตริย์ไทย กับความเป็นธรรมราชา โดยเฉพาะรูปแบบธรรมราชาที่เกี่ยวข้องผู้นำทางการเมืองคือ

อำนาจไปถึงไหน ธรรมไปถึงนั้น ธรรมราชาเป็นระบบสร้างคนที่เป็นธรรมไป บริหารด้วยความเป็นธรรม ในระบอบที่อำนาจรวมอยู่ที่พระเจ้าแผ่นดิน ธรรมราชาก็คือ พระเจ้าแผ่นดิน ครั้นแบ่งแยกอำนาจออกไป ธรรมก็ต้องแยกออกไปตามอำนาจนั้นด้วย คือใครใช้อำนาจคนนั้นต้องมีธรรม ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบใดก็ต้องมีอำนาจ ที่ไหนมีอำนาจแต่ทั้งธรรม ที่นั่นจะเกิดการเอาเปรียบ การทำลาย ความหายนะ นัก รัฐศาสตร์มักเน้นธรรมะ นักศาสนามักเน้นธรรม แต่ที่ถูกต้องเป็นอำนาจที่มีธรรมกำกับ ธรรมอย่างเดียวจัดการอะไรไม่ได้ อำนาจอย่างเดียวกลายเป็นอธรรมได้ง่าย ธรรมราชาไม่ ทำให้รัฐอ่อนแอ เช่นพระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรมก็จะมีแสนยานุภาพที่เรียกว่าขุนพลแก้ว ธรรมราชาเป็นระบอบที่ไม่ใช้ความรุนแรง มุ่งเน้นเหตุผล ความถูกต้อง และเมตตาธรรม ไม่ต้องการแผ่ขยายอำนาจเพื่อครอบครองรัฐอื่น มีใจกว้างทางศาสนา ต่อต้านอบายมุขซึ่ง จะนำไปสู่ความหายนะ ไม่นิยมนิรันดร์ได้ของรัฐบาลที่เกิดจากอบายมุข ไม่เป็นรัฐบริโณคินิยม คำนึงถึงสรรพชีวิตในธรรมชาติ ผู้ปกครองทุกระดับชั้น สละความสุขส่วนตัวและทำการ งานเพื่อความสุขของราษฎรด้วยความอุทิศสละ ให้ความสำคัญแก่ความถูกต้องชอบธรรม มากกว่าความร่ำรวย ถ้าจะสะดวกสบายโดยทั้งธรรมก็ผิดหลักการของธรรมราชา ธรรม ราชาเป็นระบอบที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กันเป็นธรรมชาติ เป็นญาติพี่น้องกัน ผู้ปกครอง กับผู้ใต้ปกครองมีความสัมพันธ์กันแบบพ่อกับลูก^{๑๐}

๑.๘.๑.๖ รศ.ดร. อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์ ได้เขียนหนังสือเรื่องนักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน โดยระบุถึงสภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนว ทางแก้ไข ได้กล่าวถึง การคอร์รัปชันว่าเป็นการพบกันระหว่างกระบวนการสองทาง โดยมีบุคคลทั้ง จากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำที่ไม่ชอบธรรมและขัดจริยธรรม อันเป็น การลดคุณค่าด้านเศรษฐกิจของประเทศลง และทำให้สถาบันทางสังคมและการเมืองเสื่อมถอย การ คอร์รัปชันเป็นอาการบ่งบอกถึงความอ่อนแอของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย และได้กล่าวถึงความหมายของนักการเมืองและจริยธรรมของนักการเมือง และยังกล่าวถึง

^{๑๐} ปรีชา ช้างขวัญยืน, ธรรมรัฐ-ธรรมราชา, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๑-๒๐๔.

จริยธรรมในมุมมองของนักปรัชญาตะวันออก นักปรัชญาตะวันตก และปรัชญาทางศาสนา โดยสรุปคือ

จริยธรรมของปรัชญาตะวันออกซึ่งประมวลจากเหลาจื๋อ ขงจื๋อ โมจื๋อ เม่งจื๋อ และซุนจื๋อ มี ๑๘ ประการคือ การรู้จักตนเอง การชนะตนเอง ความสันโดษ อุดมคติแห่งเต๋า คุณธรรม ความกตัญญู ความเมตตา คุณงามความดี ความถูกต้อง ความตรงไปตรงมา การสนับสนุนและความไว้วางใจจากประชาชน ความรักสากล ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดในสิ่งที่ผิดและความภาคภูมิใจในสิ่งที่ถูก ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความดีเกิดจากการฝึกฝนอบรม ความสามารถในการแยกความสัมพัทธ์ในสังคม

ส่วนจริยธรรมนักการเมืองของปรัชญาตะวันตกประมวลจาก ไสคราติส เฟลโต และ อริสโตเติลมี ๖ ประการคือ คุณธรรมหรือความรู้ ปรีชาญาณ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ ความยุติธรรม ความรอบคอบ

ส่วนจริยธรรมนักการเมืองของปรัชญาศาสนา จากศาสนาทั้งสี่

พราหมณ์-ฮินดู เน้นการปกครองโดยธรรม คุณสมบัติสำคัญของนักปกครอง คือความรู้ความสามารถควบคุมตนเอง ความมีระเบียบวินัย หลักปฏิบัติของนักปกครอง คือ ฟิงเลียง ความชั่ว ๑๐ ประการอันเกิดจากราคะ ฟิงเลียงความชั่ว ๘ ประการอันเกิดจากโทสะ ที่มา คือ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์

พุทธ เน้นธัมมาธิปไตยคือผู้ปกครองถือธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง ได้แก่การถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ คุณสมบัติสำคัญของนักปกครอง คือทศพิธราชธรรม ๑๐ หลักปฏิบัติของนักปกครอง คือ ราชสังคหวัตถุ ๔ และจักรวรรดิวัตร ๑๒ ที่มา คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก

อิสลาม เน้นกฎแห่งคุณธรรมซึ่งกำหนดโดยอัลเลาะห์ คุณสมบัติสำคัญของนักปกครอง ใช้เหมือนกับหลักปฏิบัติของคนทั่วไป หลักปฏิบัติของนักปกครอง คือ มะอาด การกลับคืนสู่พระผู้เป็นเจ้า หะรอม สิ่งที่ไม่อนุมัติให้ปฏิบัติ หะลาละสิ่งที่ไม่อนุมัติให้ปฏิบัติ มักรูห์ สิ่งที่ต้องละเว้น ข้อบังคับส่วนบุคคล บทบัญญัติเกี่ยวกับสังคมคือใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ ปลดปล่อยมนุษยให้พ้นจากความเป็นทาส ที่มา คือ คัมภีร์อัลกุรอานและซุนนะฮ์

คริสต์ เน้นจงทำความดี อย่าทำความชั่ว การปกครองอย่างเป็นธรรมและตามกฎหมาย คุณสมบัติสำคัญของนักปกครอง คือการนับถือคริสต์ศาสนาและยอมรับในอำนาจของ

พระผู้เป็นเจ้า หลักปฏิบัติของนักปกครอง คือ การเสียสละเพื่อสังคม ทั้งนี้เพราะสังคมมีอยู่เพื่อมนุษย์ คำนึงถึงกฎหมายที่ผู้ปกครองไม่ได้กำหนดกันเองและไม่ได้ใช้บังคับอย่างอำนาจอธิปไตย คือ คัมภีร์ไบเบิลและคำสอนของเซนต์ ปอล เซนต์ ออกัสติน และนักบุญโทมัส อะไควนัส^{๑๐}

๑.๘.๒ วิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แม้เป็นงานในระดับมหาบัณฑิต แต่มีประเด็นที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง มีทั้งศึกษา ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์จากพระไตรปิฎกอย่างเดียวก็น่ามี แบบลงภาคสนามไปสัมภาษณ์สอบถามนักการเมืองก็มี จะกล่าวไปตามลำดับ

๑.๘.๒.๑ นางสาวนันทวรรณ อีสรานูวัฒน์ชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม พบว่าผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรมต้องยึดหลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม ๔ ธรรมาธิปไตย พลละ ๕ และสัปปุริสธรรม ๗ ผู้นำควรมีคุณภาพด้านความสามารถในการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ปรับปรุงคุณภาพของผู้นำอยู่เสมอให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และมีคุณภาพด้านจิตใจของผู้นำมีคุณธรรมเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก^{๑๑}

๑.๘.๒.๒ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมืองของพุทธศาสนิกชนกับพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่าพุทธศาสนิกชนเสนอ ว่า ระบบการเมืองใดก็ตามถ้าประกอบด้วยธรรมแล้ว ถือได้ว่าเป็นระบบการเมืองที่ถูกต้อง และการปกครองที่ไม่มีธรรม ไม่ถือได้ว่าเป็นการเมือง ธรรมิกสังคมนิยม โดยมีหลักการคือ ไม่ละเมิดส่วนเกิน การควบคุมตัวเองและเชื้อเพื่อแบ่งปัน และมีความเคารพเมตตาต่อสรรพสัตว์ และปกครองคนเดียวมีอำนาจเด็ดขาดแต่ประกอบด้วยธรรมมีประโยชน์มากกว่ามีผู้ปกครองหลายคน ส่วนพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ท่าน เห็นว่าการเมืองจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์และสรรพสิ่ง การปกครองที่อิงหลักธรรม เป็นการปกครองที่ดีที่สุด และการปกครองแบบธรรมาธิปไตยคือการปกครองแบบคนดีหลายคนดีกว่าการปกครองที่มีคนดี

^{๑๐} รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, นักการเมืองไทย:จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน

การคอร์รัปชัน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑-๑๐๕

^{๑๑} นางสาวนันทวรรณ อีสรานูวัฒน์ชัย, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

เพียงคนเดียว ถือว่าเป็นการปกครองที่ดีที่สุด ความเห็นจากทั้งสองท่านมีเจตนารมณ์เดียวกันคือ สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในหมู่มวลมนุษย แต่ต่างเพียงวิธีการมอง ควรจะเอาส่วนที่ดีของแต่ละท่าน นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามเหตุการณ์และกาลเทศะ^{๐N}

๑.๘.๒.๓ นางพิมพ์ชนก สืบพงษ์สังข์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เรื่องภาวะผู้นำในชาดก พบว่า ผู้นำที่พึงประสงค์ในชาดกก็คือพระโพธิสัตว์นั่นเอง จะเกิดเป็นอะไรก็ตามจะมีคุณธรรมเด่นชัด พาให้ผู้อื่นประสบความสุข ภาวะผู้นำในชาดกเป็นความสามารถของพระโพธิสัตว์ในการนำพาตนเองและผู้อื่นให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมและความดี และปฏิบัติตนเพื่อประสบความสำเร็จและความเจริญในชีวิต ภาวะผู้นำของพระโพธิสัตว์เป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากพระโพธิสัตว์ได้ พระโพธิสัตว์แม้จะกำเนิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา หรือเป็นสัตว์ ล้วนมีบทบาทความเป็นผู้นำทางศีลธรรมในชาดกแต่ละเรื่องอย่างเด่นชัด และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมที่ดีเช่นกัน ซึ่งจากชาดกได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สัตตบุรุษหรือคนดีเท่านั้นจึงจะเป็นผู้นำที่พึงประสงค์ได้ ส่วนผู้นำทางการเมืองต้องมีความผูกพันทางอุดมการณ์ จริยธรรมทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และประสาทสัมผัสทางการเมือง^{๐๐}

๑.๘.๒.๔ นางมยุรา อูร์เคนทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพระพุทธศาสนากับการเมือง: กรณีศึกษาการปฏิบัติตนของนักการเมืองในปัจจุบัน พบว่า อันดับแรกนักการเมืองที่ดีและมีคุณภาพควรปฏิบัติตนหรือมีพฤติกรรมการวางตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๘ ประการ

๑. มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งวาจาใจ และการกระทำ
๒. มีความเพียรธรรมหรือความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่
๓. มีสัจจะ รักษาคำพูด พูดจริง ทำจริง และมีความจริงใจ
๔. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และหน้าที่การงานเพื่อส่วนรวม
๕. เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม
๖. เคารพปฏิบัติตามมติส่วนรวม
๗. เคารพที่ประชุมและรักษาความลับของที่ประชุมตามที่ระเบียบกำหนด
๘. หลีกเลี่ยงอบายมุขและหมั่นประพฤติตนในทางเจริญ

^{๐N} นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ กับพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๐๐} นางพิมพ์ชนก สืบพงษ์สังข์, “ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องภาวะผู้นำในชาดก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

อันดับต่อมา พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมัยแรก มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับดี สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ และตั้งแต่ ๔ สมัยขึ้นไป มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง

อันดับสุดท้าย พบว่า โดยภาพรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับบ่อยครั้งทุกเรื่อง

และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการฝึกอบรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักการเมืองให้กับผู้ที่ต้องการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากบุคคลใดไม่ผ่านการอบรมก็จะไม่สามารถสมัครเข้ารับเลือกตั้งได้ คุณสมบัติข้อนี้ให้ใช้กับบุคคลที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งทางการเมืองทุกประเภท และควรจัดหลักสูตรพุทธศาสนาทางด้านการเมืองให้นักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งแล้วเข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้เวลาประมาณ ๑ เดือน ก่อนเข้ารับหน้าที่หรือตำแหน่ง โดยเนื้อหาของหลักสูตรให้เน้นหนักในทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมของนักการเมือง และการฝึกสมาธิโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เพื่อให้ นักการเมืองมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมแล้วนำไปใช้^{๐๐}

สรุปจากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่า มีจุดที่น่าสังเกตอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑.งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมีเน้นที่คุณธรรมหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเช่น พรหมวิหารธรรม ๔ หรือสัปปริยธรรม ๗ เป็นต้น ซึ่งถ้าเอาหลักธรรมมาเป็นตัวชี้วัดในลักษณะนี้ก็จะมีเป็นจำนวนมากแต่ไม่ได้ลงไปสัมภาษณ์หรือสอบถามบุคคลในแวดวงการเมือง

๒.งานวิจัยที่ลงสนามไปสอบถามนักการเมืองและบุคคลในแวดวงนักการเมือง เช่นของ มยุรา อูรเคนทร์และศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ เป็นงานที่มีน้ำหนักอย่างยิ่ง แต่ประเด็นที่ลงไปสอบถามนั้น เป็นคุณธรรมที่คิดขึ้นมาจากการประมวลคุณธรรมและจริยธรรมทั่วไป

^{๐๐} นางมยุรา อูรเคนทร์, “พระพุทธศาสนากับการเมือง:กรณีศึกษาการปฏิบัติตนของนักการเมืองในปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรนำแนวคิดคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองจากพระไตรปิฎกและนักปราชญ์ฝ่ายพุทธในยุคปัจจุบัน มาสร้างเป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ว่าคุณลักษณะหรือตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร และวิธีการที่ทำให้มีผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร สรุปได้ว่า ยังไม่มีเรื่องใดทำงานวิจัยลงไปประเด็นศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยตรง

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑.๙.๑ ได้ทราบแนวคิดและทฤษฎีผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในแบบตะวันตกและตะวันออก
- ๑.๙.๒ ได้ทราบแนวคิดผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๙.๓ ได้ทราบรูปแบบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๙.๔ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม